Utena

LAIMĖS KELIAS

nuo pasagos
prie pasagos

Utena – vienas seniausių Lietuvos vietovardžių, istorijos šaltiniuose pirmą kartą paminėtas 1261 m. karaliaus Mindaugo laiške kalavijuočių ordinui.

Pagal padavimą, miestą įkūręs kunigaikštis Utenis, pasistatydinęs pilį prie Utenėlės upelio. Narkūnų piliakalnių archeologiniai tyrinėjimai patvirtino ankstesnes mokslininkų prielaidas apie senosios Utenos vietą.

Tačiau, bėgant šimtmečiams, Utena surado sau kitą vietą. Dabartinė Utena, išsidėsčiusi vaizdingoje vietovėje tarp Dauniškio ir Vyžuonaičio ežerų bei kelių upelių, garsėja savo kraštovaizdžiu, kurio tvarkymas pelnė ne vieną apdovanojimą, o 2014 m. pripažintas vienu geriausių pavyzdžių Europoje.

Utena – tai ir Laimės miestas. Laimę simbolizuoja pasaga Utenos herbe, o uteniškiai 2013 m. savo miestą išrinko laimingiausiu Lietuvoje.

PROJEKTAS
„Laimės kelias nuo pasagos prie pasagos“

2020 metai

PROJEKTĄ ĮGYVENDINA

SANKT PETERBURGO–VARŠUVOS SENASIS TRAKTAS

PROJEKTO PARTNERIS

UTENOS turizmo informacijos centras

PROJEKTĄ FINANSUOJA

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

Utena

LAIMĖS KELIAS

nuo pasagos prie pasagos

1 ILGAAMŽIŠKUMO STOTELĖ

XIX a. tiesiant traktą Sankt Peterburgas–Varšuva, jo viduryje atsidūrusiam nedideliam Utenos miesteliui teko svarbus vaidmuo, įtakojęs tolimesnę miesto plėtrą.

1835–1836 m. pagal architekto V. Ričelio projektą pastatyta arklių pašto stotis su nakvynės namais ir arklidėmis tuo metu buvo pati didžiausia įstaiga Utenoje.

Pro šią stotį važiavo Rusijos carai, rašytojas Onore de Balzakas, dailininkas Ilja Repinas, kun. Antanas Baranauskas, dr. Jonas Basanavičius.

Greta buvo nutiesta ir ilgiausia pasaulyje optinio telegrafo linija. 1854 m. pradėta tiesti dvieilio telegrafo linija, vėliau čia buvo įrengtas laidinis telegrafas.

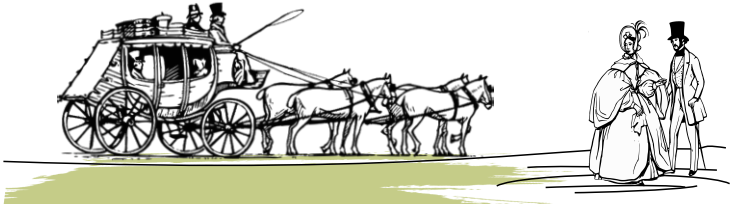

Pašto reikmėms senosios pašto stoties statinių kompleksas tarnavo iki 1992 m. Šiuo metu – tai seniausi mieste išlikę mūro pastatai, valstybės saugomi kaip kultūros vertybė, kuriuose nuo 2017 m. veikia Utenos meno mokyklos dailės skyrius.

J. Basanavičiaus g. 36, Utena
8 389 61598
menom@menas.utena.lm.lt
www.menas.utena.lm.lt
GPS: 55.49682, 25.592278 (WGS)

KLAUSIMAS

Kokia atkurta XIX a. transporto priemonė yra eksponuojama pastatų komplekso kieme?

.....

2 IDENTITETO STOTELĖ

Gaisrai 1879 m. ir 1890 m., Antrasis pasaulinis karas nuniokojo senąją Uteną. Tačiau Utenio aikštė dar mena didžiuosius ketvirtadienio turgus ir senuosius jos gyventojus: Utenos miesto žydus. Aikštėje ir jos prieigose stovėjo ir vieni svarbiausių žydų bendruomenės pastatai – sinagogos. Senuosius Utenos gyventojus primena ir Rinkos aikštės kaimynystėje esanti Žydų gatvelė.

Šiandieninė Utenio aikštė žymi senojo miesto teritoriją, tačiau lankytojus pasitinka iš esmės pasikeitusi. Neužstatytoje aikštės erdvėje įrengtas šokantis ir šviečiantis fontanas, stiklo galerija, suoliukai, gėlynai.

Praeities įvykius liudija paminklai 1990 m. kovo 11 d. datai atminti ir Vytauto apygardos partizanams „Aukuras“. Aikštėje įsikūrusios miestui ir rajonui svarbios įstaigos. Dabartinės Utenos rajono savivaldybės tarptautinį bendradarbiavimą su užsienio šalių miestais žymi aikštės mažosios architektūros elementai.

Utenio a., Utena
GPS: 55.495662, 25.601533 (WGS)

Utena didžiuojasi, kad yra įžymiojo Bernardo Louno (Borucho Laco) – Lietuvos žydų kilmės profesoriaus, gydytojo, žymaus kardiologo, defibriliatoriaus išradėjo, kovotojo už taiką ir Nobelio premijos laureato gimtasis miestas.

KLAUSIMAS
Kokia Utenos mokslo įstaiga yra įsikūrusi Utenio aikštėje?
.....

3 ATMINTIES STOTELĖ

Antano Namiko stebuklu vadintas Utenos kraštotyros muziejus įsteigtas 1929 m. Dabar jis įsikūręs vienuose seniausių miesto pastatų.

Čia 1918 m. pabaigoje veikė pirmoji Utenos apskrities savivaldybė, sukurta Nepriklausomybės akto signataro Stepono Kairio. Utenos kraštotyros muziejuje surinktos turtingos eksponatų kolekcijos, rengiamos parodos.

Išmaniųjų technologijų pagalba muziejaus lankytojai kviečiami paklaidžioti po senąjį ir dabartinį miestą.

Utenio a. 3, Utena
8 389 61637, 8 389 61634
utenoskm@gmail.com
www.utenosmuziejus.lt
GPS: 55.496151, 25.601327 (WGS)

KLAUSIMAS

Kokius laikus mena muziejuje eksponuojamas kalavijas?

.....

4 TIKĖJIMO STOTELĖ

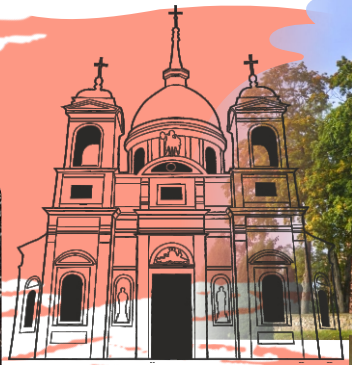

Raudonplytė, istorizmo stiliaus Kristaus Žengimo į dangų bažnyčia pastatyta 1884 m., pašventinta 1898 m. Bažnyčios pasididžiavimas – skulptūra „Trimituojantis Angelas“, kurią apie 1913 m. sukūrė žymiausias Utenos apylinkių meistras, dievdirbys Antanas Deveikis.

Utenos krašto gyventojų, žuvusių partizaniniame judėjime ir sovietiniuose lageriuose, mirusių tremtyje, atminimui bažnyčios šventoriuje pastatytas stogastulpis ir įrengta memorialinė sienelė.

Priešais bažnyčią stovi paminklas Lietuvos Nepriklausomybei.

Šalia esančiose kapinėse yra Kultūros vertybių registre įrašytų palaidojimo vietų ir antkapinių paminklų. Archeologinių tyrinėjimų metu nustatyta, kad ankstyviausius kapus galima datuoti XVII a. 3-iuoju ir 7-uoju dešimtmečiais. Kapinių viduryje, šalia centrinio tako stovi koplyčia.

Vytauto a. 3, Utena
GPS: 55.493859, 25.605564 (WGS)

KLAUSIMAS

Kiek plytų buvo panaudota šios bažnyčios statybai? .....

5 ŽINIŲ STOTELĖ

Utenos dvarą valdė Didžiojo kunigaikščio skirti žemės laikytojai (vietininkai): Mykolas Glinskis, Jurgis Radvila, Albertas Goštautas, Jurgis Astikas ir kiti didikai. Po Abiejų Tautų Respublikos padalijimų dvaras tapo privačia nuosavybe. Nuo XVIII a. pabaigos Utenos dvaras priklausė Strutinskių, Bilevičių, Pilsudskių, Kriauzių, Balcevičių giminėms.

Paskutinis dvarą įsigijo Aleksandras Balcevičius, vykdęs pro Uteną tiesiamo pašto kelio Sankt Peterburgas–Varšuva ruožo, jungiančio Kauną su Zarasais, rangos darbus. Jo valdymo metu XIX a. pabaigoje buvo pastatyti iki šių dienų išlikę raudonplyčiai dvaro rūmai, ūkio pastatai, įkurti sodai.

1907 m. dvaro rūmuose įkūrus Lietuvos švietimo „Saulės“ draugijos Utenos skyrių, prasidėjo naujas rūmų istorijos etapas, trukęs daugiau nei šimtą metų. 1918 m. buvusiuose dvaro rūmuose veiklą pradėjo „Saulės“ progimnazija, kuriai 1926 m. suteiktas gimnazijos statusas.

Gimnazijoje mokėsi: istorikas Adolfas Šapoka, rašytojas, žurnalistas Pulgis Andriušis, tapytojas Leonas Katinas, teisininkas, žurnalistas, kraštotyrininkas Bronius Kviklys, poetas Alfonsas Nyka-Nyliūnas, gydytoja, žolininkė, etnografė Eugenija Šimkūnaitė, Lietuvos ir JAV diplomatas Vytautas Antanas Dambrava, kalbininkas Kazimieras Gaivenis ir kiti.

K. Ladygos g. 20, Utena
GPS: 55.494918, 25.609685 (WGS)

KLAUSIMAS

Koks garsus pasaulyje uteniškis krepšininkas mokėsi „Saulės“ gimnazijoje?

.....

6 TRADICIJŲ STOTELĖ

Utenos kraštotyros muziejaus padalinys Tradicinių amatų centras „Svirnas“ įkurtas 2013 m. ir veiklą vykdo viename iš buvusios Utenos dvaro sodybos pastatų. Čia vykstančių edukacinių užsiėmimų metu sertifikuoti meistrai moko savo amato: karpinių karpymo, kiaušinių marginimo, vytelių pynimo, mezgimo, vaistinės žolininkystės, audimo, juostų pynimo ir rišimo, molinių švilpynių lipdymo, medžio raižinių bei vilnos dirbinių vėlimo subtilybių.

K. Ladygos g. 18A, Utena
8 685 76092
tacsvirnas@gmail.com
www.utenosmuziejus.lt
GPS: 55.495705, 25.609403 (WGS)

KLAUSIMAS

Kas yra škaplierius?

.....

7 ŠEIMOS STOTELĖ

Žalgirio g., Utena
GPS: 55.496498, 25.604563 (WGS)

Laimė yra šeima. Šį teiginį Utenos mieste įprasmina laimės simbolis – „Laimės pėdos“. Tai akmenyse įspaustos šeimos pėdos: viename akmenyje tėčio pėdos, kitame akmenyje mamos pėdos, trečiame vaiko ir į jį atsirėmusio šunelio pėdos. Tai tikra, laiminga šeima...

Laimės simbolio autorius Vytautas Šemelis.

KLAUSIMAS
Kokia upė teka per šio parko teritoriją?
.....

Utena – tai miestas, kurį galima pereiti iš vieno galo į kitą per žaliąsias jo erdves. Krašuonos parkas įkurtas buvusios Utenos dvaro sodybos teritorijos prieigose. 1990 m. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo proga parke pasodintas Atgimimo ąžuolynas, o 2006 m., artėjant Lietuvos vardo tūkstantmečio paminėjimui, čia pasodintas ir Lietuvos tūkstantmečio ąžuolynas.

Krašuonos parkas, Utena
GPS: 55.495547, 25.612129 (WGS)

8 TURTINGUMO STOTELĖ

Kultūros paveldo objektas – senasis Utenos bankas. Jei manote, kad modernizmo architektūros pastatai tarpukariu buvo statomi tik Kaune, labai klystate! Utenoje jų stovėjo ne vienas ir ne du!

Labai svarbus buvo pastatas iškilęs 1933 m. J. Basanavičiaus ir Aušros gatvių sankryžoje. Pagal architekto M. Songailos projektą jį statė net 15 Lietuvos ir užsienio bendrovių, statyba kainavo kelių metų Utenos biudžetą – beveik pusę milijono litų. Brangu? Bet tiek kainavo dirbtinis marmuras, kolonos salėje, minkštasuoliai, sraigtiniai laiptai ir kiti prabangos dalykai.

Jūs jau radote šį pastatą?

Atgimimo laikotarpiu pirmą kartą Utenoje 1989 m. lapkričio pabaigoje ant šio statinio stogo bokštelio buvo iškelta Lietuvos trispalvė.

J. Basanavičiaus g. 61, Utena
GPS: 55.498584, 25.60314 (WGS)

KLAUSIMAS

Kelių metų Utenos miesto biudžeto lėšos buvo panaudotos banko statybai? .....

9 TAUTIŠKUMO STOTELĖ

1927 m. buvo sumanyta Miesto sode pastatyti modernius šaulių namus. Šaulių namų statybos kaina daugiau nei dvigubai viršijo 1932 m. Utenos biudžetą. Tačiau šis išskirtinis užmojis sulaukė didelio visuomenės palaikymo ir dosnių piniginių aukų.

To meto spaudoje šmaikščiai rašyta, kad: „šauliai pasistatydino didelius, gražius namus, – pagal principą taupaus ūkininko, siūdinančio augančiam vaikui stiprų rūbą, platesnį, su per ilgomis rankovėmis: „ant išaugimo“.

Ir iš tiesų 1933 m. birželio 15 d. Utenoje iškilmingai atidaryti nauji 2-osios šaulių rinktinės namai (inž. P. Litas ir J. Kadžys).

„Šaulių namai – tautos namai“ tapo miesto visuomenės susibūrimo vieta ir apskrities kultūros centru. Tai buvo vienas įspūdingiausių šio tipo pastatų visoje tarpukario Lietuvoje.

Maironio g. 8, Utena
GPS: 55.499608, 25.600083 (WGS)

KLAUSIMAS

Kokia kultūros įstaiga 2019 m. atvėrė duris lankytojams šiame pastate?

.....

10 IŠMINTIES STOTELĖ

1931 m. Utenoje įkurtas Kauno centrinio knygyno skyrius, kuriame veikė skaitykla, buvo prenumeruojami periodiniai leidiniai. 1940 m. knygynas reorganizuotas į Utenos viešąją biblioteką.

Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka įsikūrusi moderniosios architektūros pastate, kurio projektas pelnė apdovanojimą parodoje „Lietuvos architektūra 2005–2007“ ir įtrauktas į moderniausių ES bibliotekų portalą www.librariesbuildings.info.

Biblioteka yra viena iš moderniausių ir daugiausia lankytojų pritraukianti viešojo sektoriaus įstaiga regione. Bibliotekos lankytojai gali laisvai naudotis 160 000 vnt. dokumentų fondu, veikia pati didžiausia vieša interneto prieiga regione – vartotojams prieinama daugiau nei 50 kompiuterizuotų darbo vietų, veikia nemokamas bevielis ryšys. Biblioteka pirmauja inovacijų diegimo ir gyventojų skaitmeninio raštingumo ugdymo srityje. Veikia šeimos skaitmeninių veiklų, Jaunimo informacijos centrai.

Maironio g. 12, Utena
8 389 61606
info@uvb.lt, www.uvb.lt
GPS: 55.500082, 25.599916 (WGS)

KLAUSIMAS
Ką Jums primena bibliotekos pastato architektūra?
.....

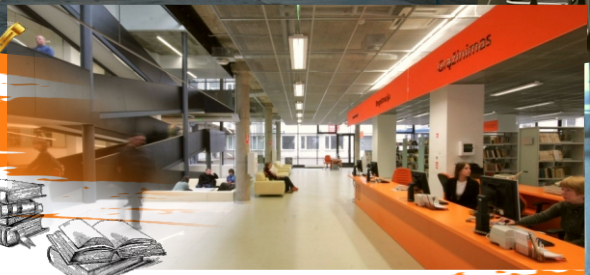

11 DŽIAUGSMO STOTELĖ

Vaizdingas Dauniškio parkas – populiari poilsio vieta mieste, kurią dažnai renkasi ir kultūrinių renginių organizatoriai. 750-ųjų miesto įkūrimo metinių proga Utena gavo įspūdingą dovaną – Dauniškio ežere buvo įrengtas šviečiantis ir grojantis fontanas su vandens ekranu.

Muzikinius kūrinius fontano programoms galima užsisakyti trumposiomis žinutėmis (fontano programos demonstruojamos šiltuoju metų sezonu).

Aušros g., Utena
www.utena.lt
www.utenainfo.lt
GPS: 55.503551, 25.603045 (WGS)

KLAUSIMAS

Kokią šventę tarpukariu uteniškiai švęsdavo Dauniškio ežere?

.....
.

12 KULTŪROS STOTELĖ

Kultūrinė veikla Utenoje suaktyvėjo tarpukariu Šaulių namuose, o 1945 m. Šaulių namai buvo reorganizuoti į Utenos kultūros namus.

Naujuose pastatuose Kultūros centras įsikūrė 1989 m. Čia Utenos bendruomenė telkiasi į mėgėjų meno kolektyvus, dalyvauja konkursuose, dainų šventėse, festivaliuose, veikia lėlių teatro muziejus. Ši kultūros įstaiga uteniškius kviečia praleisti laisvalaikį profesionalų ir meno mėgėjų renginiuose, šventėse.

Lauko Stiklo galerijoje rengiamos uteniškių ir kitų Lietuvos menininkų darbų parodos. Šiltuoju metų sezonu prie Kultūros centro veikia šokantis ir šviečiantis fontanas.

Aušros g. 49, Utena
info@utenoskc.lt
www.utenoskc.lt
GPS: 55.506683, 25.60041 (WGS)

KLAUSIMAS

Kokia seniausia lėlė yra teatro muziejuje?

.....

13 DVASINGUMO STOTELĖ

2005 m. pastatyta Utenos Dievo Apvaizdos bažnyčia. Pastatas raudono mūro sienomis atliepia senąją Utenos Kristaus Žengimo į dangų bažnyčią, tačiau stebina netradicine šiuolaikine architektūra. Architektų Ričardo Krištapavičiaus ir Mindaugo Jamanto kūrinyje Dievo apvaizdos simbolį atvaizduoja bažnyčios formos: akies liniją pagrindinėje bažnyčios dalyje atkartojanti elipsė sudaro kompoziciją su trikampio plano varpinės bokštu.

Bažnyčios puošyba – minimalistinė. Presbiterijos erdvėje yra Utenos krašto skulptoriaus Valentino Šimonėlio suprojektuoti, iš lietuviško akmens iškaldinti altorius ir sakykla. Iškilmingumo šiai sakralinei erdvei suteikia prof. Kazio Morkūno sukurti vitražai languose ir presbiterijoje: Dievo Apvaizdos simbolis ir Kristaus figūra su ištiestomis rankomis.

Meniniu atžvilgiu tai analogo Lietuvoje neturintis atvejis ne tik savo modernistine – minimalistine išraiška, bet ir vieninteliu tokio tipo sprendimu Kryžiaus kelio stotis pavaizduoti langų vitražuose.

Aušros g. 78, Utena
GPS: 55.50752, 25.596753 (WGS)

KLAUSIMAS

Kokio aukščio kabantis erdvėje vitražas – Kristaus figūra?

.....

14 SVEIKATOS STOTELĖ

Vyžuonos parkas pavadintas per jį tekančios upės vardu ir yra didžiausias parkas Utenos mieste. Čia įrengtas unikalus „Sveikatingumo takas“, kurį sudaro 10 aikštelių, skirtų skirtingoms sportuojančių asmenų grupėms, su lauko treniruokliais, vaikų žaidimo įrenginiais ir informaciniais stendais. Ekstremalaus sporto mėgėjams įrengta BMX dviračių trasa.

Parką puošia kruopščiai tvarkomi želdynai, amfiteatras, o romantikos mėgėjus žavi tiltai, vedantys per Vyžuonos ir Utenėlės upes.

Ypatingo žavesio parkui suteikia jo prieigose stovinti išskirtinės architektūros Utenos Dievo Apvaizdos bažnyčia.

Prie Aušros ir Aukštakalnio gatvių sankryžos stovi paminklinis akmuo, žymintis vieno seniausių Lietuvos miestų – Utenos įkūrimo datą – 1261 m.

Aušros ir Aukštakalnio g. kampas, Utena
GPS: 55.509488, 25.597631 (WGS)
Vyžuonos parkas, Utena
GPS: 55.506757, 25.593609 (WGS)

KLAUSIMAS
Kiek tiltelių yra Vyžuonos parke? .....

15 MEILĖS STOTELĖ

Vestuvių g., Utena
GPS: 55.517306, 25.630473 (WGS)

Vestuvių kalnelis įkurtas, kai 1987 m. Utenos tvenkinio pakrantėje suvažiavę šalies ir vietiniai tautodailininkai ąžuolo stogastulpiais ir skulptūromis pavaizdavo senąsias lietuvių vestuvių apeigas ir jų dalyvius. 2011 m. žymus Utenos krašto kryždirbys Pranas Kaziūnas skulptūras atnaujino.

2015 m. užtvankos aplinkoje sukurta nauja žalioji erdvė su išlygintais šlaitais, patogiais laiptais, fontanu, dekoratyviniu kriokliuku ir nedideliu tvenkinėliu.

KLAUSIMAS

Kiek vestuvių dalyvių sudaro skulptūrų ansamblį? .....

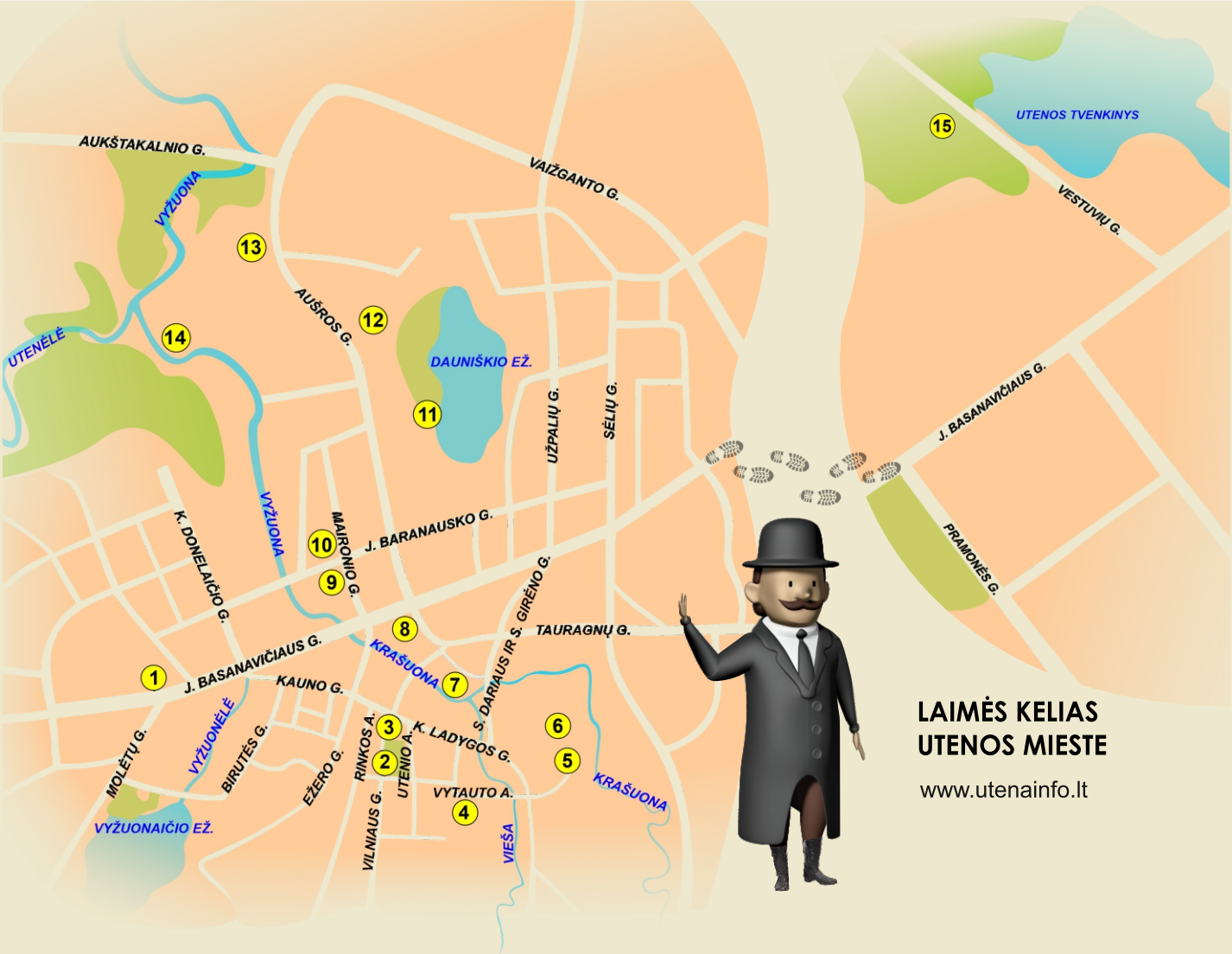

LAIMĖS KELIAS UTENOS MIESTE

www.utenainfo.lt

Spausdino UAB „Spaudos artelė“
Kupiškio g. 19, 28136 Utena

Tiražas 1000 vnt.

Atspausdinta ant perdirbto popieriaus
NAUTILUS Classic

Vykdomo projekto
„Laimės kelias nuo pasagos prie pasagos“.
metu įgyvendinama
„savo istoriją pasakojančio miesto“ idėja.
Utena – Laimės miestas, pristatantis 15
reikšmingiausių objektų – Laimės kelio stotelių –
apjungiantį maršrutą, išskiriantį „sena-nauja“
darną: į maršrutą įtraukti ne tik kultūros
paveldo, istoriniai, bet ir modernūs objektai.

PROJEKTĄ ĮGYVENDINA

SANKT PETERBURGO–VARŠUVOS SENASIS TRAKTAS

PROJEKTO PARTNERIS

UTENOS turizmo informacijos centras

www.utenainfo.lt

MAITINIMAS APGYVENDINIMAS PRAMOGOS